

จุดसार รัฐธรรมนูญ

ฉบับปฏิรูป เป็นอย่างไร

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗
ปีแรก เมษายน ๒๕๕๘

- ระบบการเลือกตั้งผู้แทนแบบใหม่ช่วยสร้างสมดุลให้การเมืองไทย
- องค์กรใหม่ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป

ความเป็นพลเมือง
ในระบบประชาธิปไตย

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

บอกกล่าว

จุลสาร “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร” ฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๗ ประจำปีแรกของเดือนเมษายน ๒๕๕๘ นับเป็นฉบับสำคัญอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งได้อภิบายความเรื่องที่มา / วิธีการ / สิทธิประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ที่มีที่มาจากโครงสร้างทางการเมืองที่สมดุล โดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทางสังคม ภาพหลักการที่ว่าโครงสร้างทางการเมืองที่ดีต้องผนวกรวม (Inclusive) ทุกภาคส่วนในสังคมเข้าไว้ในโครงสร้าง โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ที่เรื่องของจำนวนหรือเรื่องของที่มาว่าต้องมีที่มาทางเดียว

ดังนั้น โครงสร้างทางการเมืองใหม่ที่ได้ยกร่างไว้นั้นจะประกอบด้วย ๒ สภา คือ

๑. **สภาผู้แทนราษฎร** ซึ่งมีสมาชิกไม่เกิน ๔๘๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จึงสามารถสะท้อนเจตนารมณ์ทางการเมืองที่แท้จริงของประชาชนเป็นสภา ซึ่งบริหารโดยอาศัยหลักเสียงข้างมาก (Majoritarian Chamber) เป็นที่มาและความชอบธรรมของรัฐบาล ในส่วนของวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐธรรมนูญฉบับใหม่วางหลักการให้มีระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน และทำให้คะแนนเสียงทุกคะแนนเสียงของประชาชนมีความหมายที่แท้จริงด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

ก. ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมามีปัญหามาก โดยเฉพาะระบบเขตเดียวมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ทำให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงชนะเพียงเล็กน้อยได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปเลย (เช่น ได้รับเลือก ๕๑ เสียงจาก ๑๐๐ เสียง) ส่วนคะแนนเสียงของผู้แพ้ (๔๙ เสียง ใน ๑๐๐ เสียง) ก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ดังนั้น คณะกรรมาธิการ

ยกเว้นฯ จึงเห็นควรปรับระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียใหม่ ให้สะท้อนเจตนาธรรมที่แท้จริงของประชาชนเป็น ๔ ต่อ ๕ ทำให้คะแนนเสียงทุกคะแนนมีความหมาย โดยใช้ระบบเลือกตั้งทั้งประเภทบัญชีพรรคและประเภทเลือกตั้งในแต่ละเขต โดยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละพรรคจะถูกกำหนดโดยสัดส่วนที่ประชาชนลงคะแนนเลือกพรรคนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าประชากร ๑๔๓,๐๐๐ คน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน ประเทศไทยก็จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งประเทศได้ประมาณ ๔๕๐ คน แต่เมื่อระบบเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อและระบบเขตเป็น ๔ ต่อ ๕ เช่นนี้ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็จะกำหนดคงตัวไม่ได้ จึงอาจต้องกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เกิน ๔๘๐ คน โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อพรรค ๒๐๐ คน โดยแบ่งเป็นภูมิภาคตามจำนวนประชากรที่ใกล้เคียงและคำนึงถึงภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต เขตละ ๑ คน ๒๕๐ คน จาก ๑๕๐ เขต อย่างไรก็ตามบัญชีรายชื่อพรรคแบบใหม่นี้ต่างจากบัญชีรายชื่อที่ใช้ในปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยสิ้นเชิง กล่าวคือบัญชีรายชื่อ (party list) แบบที่ใช้ในปี ๒๕๔๐ นั้น เป็น “บัญชีรายชื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่ม” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “บัญชีรายชื่อให้เพิ่ม” เพราะไม่มีความสัมพันธ์การเลือกตั้งเขตเลย จึงเปรียบเหมือน “ของแถม” ให้พรรคต่าง ๆ อีก ๑๐๐ คน

แต่ระบบบัญชีรายชื่อแบบใหม่นี้เป็น “บัญชีรายชื่อเต็มเต็ม” กล่าวคือเป็นการกำหนดสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคหรือกลุ่มได้รับจริง โดยสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต จึงสรุปว่าบัญชีรายชื่อแบบเดิมเป็นแบบ “ให้เพิ่ม” และแบบใหม่เป็นแบบ “เต็มเต็ม”

คะแนนบัญชีรายชื่อ ส.ส. ที่ได้รับเลือกจากเขต เพิ่ม ส.ส. จากบัญชี รวม ส.ส. ทุกประเภท และจำนวน ส.ส.

พรรค ก. ได้ ๑๐% ควรได้ ส.ส.	๔๕ คน	๒๓ คน +	๒๒ คน =	๔๕ คน
พรรค ข. ได้ ๕๐% ควรได้ ส.ส.	๒๒๕ คน	๑๑๗ คน +	๑๐๘ คน =	๒๒๕ คน
พรรค ค. ได้ ๒๐% ควรได้ ส.ส.	๙๐ คน	๖๓ คน +	๒๗ คน =	๙๐ คน
พรรค ง. ได้ ๑๙% ควรได้ ส.ส.	๘๖ คน	๓๑ คน +	๕๕ คน =	๘๖ คน
พรรค จ. ได้ ๑% ควรได้ ส.ส.	๔ คน	๑๖ คน +	๐ คน =	๑๖ คน
				<u>๒๕๐ คน + ๒๑๒ คน = ๔๖๒ คน</u>

รวม ส.ส. เขต ๒๕๐ คน รวม ส.ส. บัญชี ๒๑๒ คน รวม ๔๖๒ คน

ระบบเลือกตั้งแบบนี้ทำให้คะแนนเสียงของฝ่ายข้างน้อยไม่เสียไป โดยจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกเข้าไปตามสัดส่วนของบัญชีรายชื่อ และที่สำคัญคือทำให้ไม่เกิด winner takes all หรือการ “กินรวบ” แบบเดิม

ข. บัญชีรายชื่อตามรายภาคนั้นจะมีมาตรการกำหนดให้เป็น “บัญชีเปิด” (open list) โดยให้ประชาชนเป็นผู้ “จัดลำดับ” ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญชีรายชื่อที่จะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่หัวหน้าพรรคเป็นผู้กำหนด ตั้งแต่เดิม

ค. ต้องกำหนดให้มีการนับคะแนนการไม่เลือกผู้ใด (Vote no) ด้วย และกำหนดให้ผู้ชนะเลือกตั้งต้องได้คะแนนเกินคะแนนที่ไม่เลือกผู้ใด ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถประท้วงการเลือกตั้งที่ตนไม่เห็นด้วยได้อย่างมีความหมาย

๒. วุฒิสภา ซึ่งมีสมาชิกไม่เกิน ๒๐๐ คน มาจากความหลากหลายทางวิชาชีพและกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายเป็นสภาพหุนิยม (Pluralist Chamber) ซึ่งควรมีส่วนในโครงสร้างการเมืองโดยไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยมีวาระดำรงตำแหน่ง ๖ ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

๑) มาจากผู้เคยดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี อดีตประธานรัฐสภา อดีตประธานศาลฎีกา เลือกกันเองให้ได้ประเภทละไม่เกิน ๓ คน

๒) มาจากผู้เคยเป็น

ก. **ข้าราชการพลเรือน**ซึ่งดำรงตำแหน่ง ปลัดกระทรวงหรือเทียบเท่าซึ่งเป็นตำแหน่งบริหาร

ข. **ข้าราชการทหาร**ซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองทัพบกไทย และผู้บัญชาการเหล่าทัพ และ

ค. **พนักงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ**ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้าองค์กรตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้เลือกกันเอง ประเภทละไม่เกิน ๑๐ คน

๓) มาจากผู้ซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรอาชีพที่มีกฎหมายจัดตั้ง อาทิ สภาหอการค้าฯ สภาอุตสาหกรรม สภาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น แพทยสภา สภานายความ ฯลฯ จำนวนไม่เกิน ๒๐ คน

๔) มาจากผู้ซึ่งมาจากการเลือกกันเองขององค์กรต่าง ๆ ตามจำนวนที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด อาทิ องค์กรด้านการเกษตร แรงงาน วิชาการ ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่จะกำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวนไม่เกิน ๔๐ คน

๕) **ผู้ทรงคุณวุฒิ**ซึ่งมาจากการสมัครและการเลือกสรรด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการเมือง ความมั่นคงการบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การปกครองท้องถิ่น การศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม คุ่มครองผู้บริโภค เด็กและสตรี ผู้พิการ และอื่น ๆ ตามที่จะได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากำหนด จำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน โดยให้มีคณะกรรมการสรรหาบุคคลตาม ๕) ให้ได้ชื่อเป็นจำนวน ๒ เท่า และให้**ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศ**เลือกให้เหลือเท่าจำนวนที่กำหนดในข้อนี้ คือ ระบบเลือกตั้งทางอ้อม

จูลสารฉบับนี้มีบทความเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งชื่อ “ระบบการเลือกตั้งผู้แทนแบบใหม่ช่วยสร้างสมดุลให้การเมืองไทย” โดยพลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช จะได้อธิบายรายละเอียดให้ท่านผู้อ่านได้ทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” โดยมานิจ สุขสมจิตร บทความเรื่อง “องค์กรใหม่ ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป” และการรวบรวมคำปรารภจากรัฐธรรมนูญเก่า ชื่อเรื่อง “ประวัติศาสตร์บอกเล่าจากรัฐธรรมนูญฉบับเก่า” เสนอเป็นตอนที่ ๓ และที่ขาดไม่ได้ คือ กวีนิพนธ์เพื่อประชาธิปไตยชื่อ “สามคำสำคัญ” โดยศิลปินแห่งชาติและสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ส่วนกิจกรรมสำคัญของกรมการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น ประธานกรรมการ ศ. ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ จะไปพบพี่น้องประชาชนภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบภาพรวมของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ระหว่างวันที่ ๓ - ๔ เมษายน ๒๕๕๘ เป็นแห่งแรก

พบกันในจูลสารฉบับหน้าครับ

คณะผู้จัดทำ

๐ ความเป็นมาของ ๐

๐ "ประชาธิปไตย" - ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อยของ ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย

"สิทธิการ" - สิทธิการ รอดพ้น
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย
 ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย ไม้เลื้อย

"ประชาธิปไตย" "สิทธิการ" "สิทธิการ"
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ
 สิทธิการ สิทธิการ สิทธิการ

สิทธิการ สิทธิการ

ระบบการเลือกตั้งผู้แทนแบบใหม่ ช่วยสร้างสมดุลให้การเมืองไทย

โดย พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช
ที่ปรึกษาและโฆษกกรรมการการยก่างรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยได้ใช้ระบบการเลือกตั้งมาแล้วหลายรูปแบบ ทั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ แบบแบ่งเขตเบอร์เดียว แบบมีและไม่มีบัญชีรายชื่อ แบบบัญชีรายชื่อเดียวและแบบบัญชีสัดส่วน ซึ่งการเลือกตั้งสองแบบนี้เริ่มใช้มาตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น แบบกำหนดและไม่กำหนดให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง แบบควบรวมพรรคได้และห้ามควบรวมพรรคที่มีผู้แทนเข้าด้วยกัน กับแบบให้ผู้แทนเปลี่ยนพรรคได้และห้ามเปลี่ยนพรรคสังกัด ต้องยอมรับว่าไม่มีระบบการเลือกตั้งใดหรือข้อกำหนดใดจะสมบูรณ์แบบที่สุด การจะเลือกใช้ระบบเลือกตั้งใดจึงเป็นความท้าทายในการยก่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ เพื่อออกแบบระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศให้มากที่สุด

ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมของไทย

คณะกรรมการการยก่างรัฐธรรมนูญได้เลือกใช้ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบสัดส่วนผสมแทนแบบคู่ขนานที่ใช้มาตั้งแต่การเลือกตั้ง ส.ส. ปี ๒๕๔๔ ซึ่งระบบการเลือกตั้ง ส.ส. แบบสัดส่วนผสมนี้ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าสี่ร้อยห้าสิบคนแต่ไม่เกินสี่ร้อยเจ็ดสิบคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสองร้อยห้าสิบคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวนไม่น้อยกว่าสองร้อยคน

แต่ไม่เกินสองร้อยยี่สิบคน การเลือกตั้ง ส.ส. ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวน ส.ส. หนึ่งคน รวมทั้งสิ้นสองร้อยห้าสิบเขต

การเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ

การเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และอาจจะระบุว่าต้องการให้ผู้ใดมีชื่อในบัญชีนั้นหนึ่งคนได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ในกรณีที่บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดได้คะแนนเป็นสัดส่วนที่ทำให้ได้รับการจัดสรร ส.ส. ให้ดำเนินการจัดสรรให้พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นเป็นจำนวนตามสัดส่วนนั้น โดยให้ผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อที่ประชาชนเลือกซึ่งได้รับคะแนนมากที่สุดเรียงไปตามลำดับเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อตามบัญชีที่ได้มีการเรียงลำดับแล้วของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง นั้น

การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้ง ส.ส. บัญชีรายชื่อ ให้จัดแบ่งพื้นที่ประเทศออกเป็นภาค และให้แต่ละภาคเป็นเขตเลือกตั้ง การจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นภาค ในแต่ละภาคต้องจัดให้พื้นที่ของจังหวัดทั้งจังหวัดอยู่ในภาคเดียวกัน จังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันอยู่ในภาคเดียวกัน และในทุกภาคต้องมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการลงทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง โดยไม่จำเป็นต้องมีจำนวนใกล้เคียงกัน

การคิดคำนวณจำนวน ส.ส. ของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง

การคิดคำนวณเพื่อหาจำนวน ส.ส. แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง จะพึงมีได้ มีวิธีการดังนี้

(๑) ให้นำคะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อทั้งหมดที่ทุกพรรคการเมือง หรือทุกกลุ่มการเมืองได้รับจากทุกภาค มารวมกันเพื่อคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนที่แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้น จะพึงมีได้ทั่วประเทศ

(๒) ให้นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองได้รับเลือกตั้ง มาเทียบจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นจะพึงมีได้ตาม (๑) เพื่อคำนวณให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นทั้งหมดตาม (๓) หรือ (๔) แล้วแต่กรณี

(๓) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองจะพึงมีได้ตาม (๑) มีจำนวนมากกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งทุกเขตรวมกัน ให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นจนเท่าจำนวนสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คำนวณได้ตาม (๑)

(๔) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองจะพึงมีได้ตาม (๑) มีจำนวนเท่ากับหรือน้อยกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งทุกเขตรวมกัน ให้พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเฉพาะที่ได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้ง

(๕) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่คำนวณได้ตาม (๓) รวมกันมากกว่าสองร้อยยี่สิบคน ให้ปรับลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองลงตามสัดส่วนให้รวมกันเป็นสองร้อยยี่สิบคน

การจัดสรร ส.ส. ตาม (๓) ให้กับบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองในแต่ละภาค ให้คำนวณโดยเฉลี่ยสัดส่วนคะแนนเสียงของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ได้รับในภาคนั้น กับคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศตาม (๑) ของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้น

ข้อบัญญัติอื่น ๆ สำหรับการเลือกตั้งและสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบัญญัติที่สำคัญสำหรับการเลือกตั้งและสภาผู้แทนราษฎร มีดังนี้

(๑) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง

(๒) ในกรณีที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อในภาคใด พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในภาคนั้นจำนวนไม่น้อยกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อด้วย

(๓) สมาชิกภาพของ ส.ส. สิ้นสุดลงเมื่อลาออกจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

(๔) ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร จะมีการควมรวมพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่มีสมาชิกเป็น ส.ส. มิได้

(๕) กลุ่มการเมืองจัดตั้งโดยคณะบุคคลซึ่งรวมกันเป็นสมาคมซึ่งมีวัตถุประสงค์ทางการเมือง และได้จัดแจ้งไว้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ช่วยสร้างสมดุลให้การเมืองไทย

ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมที่นำมาใช้เป็นหลักในระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่จะส่งผลให้การเมืองมีความสมดุลเพิ่มขึ้นได้ กล่าวคือ

(๑) การใช้เกณฑ์คะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อเป็นหลักในการคำนวณจำนวน ส.ส. ที่จะพึงได้ของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ถือว่าเป็นการให้ความสำคัญต่อทุกคะแนนของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นการสะท้อนความนิยมที่แท้จริงของแต่ละพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง

(๒) การให้มี ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร

(๓) การเลือกตั้งในระบบใหม่นี้ช่วยให้พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสสูงที่จะได้ที่นั่ง ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ต่างจากในระบบเดิมซึ่งเป็นระบบคู่ขนาน

(๔) แนวโน้มการจัดตั้งรัฐบาลให้มีจำนวน ส.ส. เกินกว่ากึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรและให้เป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ น่าจะเป็นรัฐบาลหลายพรรค ซึ่งจะช่วยให้รัฐบาลจะต้องรับฟังความเห็นของพรรคร่วมรัฐบาลในการบริหารประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เกิดสถานะที่เรียกว่าเผด็จการทางรัฐสภา อันเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการเมืองโดยที่ผ่าน ๆ มา

(๕) ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่นี้จะเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเป็นตัวแทนของหลากหลายอาชีพเข้าสู่สภาได้มากกว่าการเลือกตั้งในระบบเดิม

(๖) การเปิดโอกาสให้ผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนจัดลำดับบัญชีรายชื่อได้ใหม่ เป็นการช่วยให้คนดีมีโอกาสเข้าสู่สภาได้มากขึ้น

วุฒิสภา

หลักการสำคัญในการออกแบบวุฒิสภาตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้นำบทเรียนของวุฒิสภาที่ผ่านมา รวมทั้งการศึกษาโครงสร้างวุฒิสภาของหลาย ๆ ประเทศ โดยขอสรุปเหตุผลและแนวความคิดในการออกแบบวุฒิสภาดังนี้

(๑) วุฒิสภาเป็นสภาที่สอง ซึ่งมีลักษณะเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิ มีหน้าที่หลักในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบการแต่งตั้ง จึงได้ออกแบบให้มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม เพื่อให้บุคคลที่มาดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภามีฐานที่มาที่แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ใช้หลักที่ว่า การได้มาซึ่งผู้แทนปวงชนไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งเสมอไป จึงจะเป็นประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น วุฒิสภาของสหราชอาณาจักร และประเทศแคนาดา ซึ่งใช้รูปแบบของการแต่งตั้งมาจนถึงวันนี้

(๓) ใช้หลัก “Inclusive” ซึ่งเป็นหลักที่มีใช้ในหลายประเทศ คือ การจัดโครงสร้างทางการเมืองที่คิดว่าให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในอำนาจทางการเมือง ซึ่งโครงสร้างของวุฒิสภานี้ก็สะท้อนหลักการนี้

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่เกินสองร้อยคนซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา ซึ่งเลือกกันเองให้ได้ไม่เกินสิบคน โดยให้ผู้สมัครแต่ละประเภทเลือกกันเองได้ไม่เกินสามคน และในส่วนที่ยังไม่ครบสิบคน ให้ผู้สมัครที่เหลือเลือกกันเองในแต่ละประเภทจนครบจำนวนสิบคน เว้นแต่ไม่มีบุคคลดังกล่าวสมัครใจเลือกกันเอง หรือไม่มีบุคคลดังกล่าวให้เลือกกันเอง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม

(๒) ผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือนซึ่งดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงหรือเทียบเท่าซึ่งเป็นตำแหน่งบริหาร ข้าราชการฝ่ายทหารซึ่งดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด หรือผู้บัญชาการเหล่าทัพ พนักงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าองค์กรดังกล่าว ซึ่งเลือกกันเองในแต่ละประเภท ประเภทละไม่เกินสิบคน ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น

(๓) ผู้แทนองค์กรวิชาชีพหรืออาชีพที่มีกฎหมายจัดตั้งซึ่งเลือกกันเอง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่เกินสิบคน

(๔) ผู้ซึ่งมาจากการเลือกกันเองขององค์กรด้านเกษตรกรรม ด้านแรงงาน ด้านวิชาการ ด้านชุมชน ด้านท้องถิ่น และองค์กรด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่เกินห้าสิบคน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิและคุณธรรมด้านการเมือง ความมั่นคง การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การปกครองท้องถิ่น การศึกษา การเศรษฐกิจ การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ผังเมืองทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคม ชชาติพันธุ์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม คุ่มครอง ผู้บริโภค ด้านเด็กเยาวชน สตรี ด้านผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ และด้านอื่น ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยคน

ให้มีคณะกรรมการสรรหาบุคคลด้านต่าง ๆ ตาม (๕) ทำหน้าที่สรรหาบุคคลผู้สมควรได้รับเลือกตั้งด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดใน (๕) เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาท้องถิ่นทุกประเภท เลือกให้เหลือเท่าจำนวนที่กำหนดไว้ใน (๕) ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เมื่อมีกรณีที่วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นในการที่นายกรัฐมนตรีจะนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งคณะหรือเป็นรายบุคคลให้วุฒิสภาคำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการคณะหนึ่งขึ้นมาพิจารณา แต่จะมีมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในการเสนอนั้น มิได้ แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ และประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อจากนายกรัฐมนตรี

ความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

มานิจ สุขสมจิตร

รองประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง
ประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๑

เราคงต้องยอมรับความจริงกันว่าสังคมไทยในปัจจุบันนั้น เป็นสังคมที่วิกฤตในหลาย ๆ ด้านหรือเกือบจะทุกด้าน : เป็นวิกฤตที่ไม่สามารถแก้ไขได้ แม้ภายในชั่วอายุคน เนื่องด้วยได้สะสมปัญหาต่าง ๆ มาเป็นเวลานานและยังไม่ได้แก้ไขกันอย่างจริงจัง

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความไม่รู้หรือขาดปัญญา ไม่เข้าใจในสภาพความเป็นจริงว่ามีสาเหตุอย่างไรหรือมีวิธีการในการแก้ปัญหาดังต่าง ๆ อย่างไร ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจไม่ดี การเมืองไม่ดี และศีลธรรมไม่ดี คงมีแต่ระบบที่ผิดเพี้ยน มีหน้าซ้ำการจัดการศึกษาก็มุ่งเน้นแต่การท่องจำ ไม่ศึกษาจากความเป็นจริง ไม่รู้จักคิด มีระบบการสื่อสารที่ไม่ใช้สัมมาวาจา มีระบบราชการที่รวมศูนย์อำนาจ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ การทุจริตฉ้อโกงสูง ซึ่งสารพัดปัญหาเหล่านี้ทำให้ประเทศไม่สามารถหลุดออกจากวิกฤตได้

สาเหตุของปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนนั้นเชื่อกันว่ามาจาก

๑. ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง เป็นเพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของชนชั้นปกครองใหม่ที่มาจากการเลือกตั้ง

๒. การไม่รับฟังซึ่งกันและกัน ไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จนเกิดความแตกแยก การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นกลับไม่ตัดสินความขัดแย้งตามกติกา ตามกฎหมายหรือตามความเป็นธรรม จึงนำไปสู่การใช้ความรุนแรง

๓. ใช้สิทธิเสรีภาพกันตามอำเภอใจต่างคนต่างอ้างเสรีภาพของตัวเอง ใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่นำพาต่อความรับผิดชอบต่อสังคม ดังที่กล่าวกันว่า **“ทำอะไรได้ตามใจคือไทยแท้”**

๔. ประชาชนส่วนหนึ่งไม่รู้จักหน้าที่ของประชาชนหรือหน้าที่ของพลเมือง ไม่ยอมเสียภาษีหรือยอมเสียแต่ไม่ถูกต้อง ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บางคนไปเลือกตั้ง โดยไม่ใช้วิจารณญาณของตัวเองว่าสมควรเลือกใครเป็นผู้แทนของตนเอง หรือ ขยายเสียงขายสิทธิ

๕. ไม่ได้สนใจใฝ่รู้หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ภายหลังจากการเลือกตั้งไม่ติดตามข่าวสารบ้านเมืองคงสนใจแต่เรื่องบันเทิงเรีงรรมณ์ ที่ไม่ประเทืองปัญญาและไม่รู้เท่าทันสื่อ

วิกฤตเหล่านี้ถ้าไม่เริ่มแก้ไขกันอย่างจริงจัง อาจทำให้บ้านเมืองของเรา กลายเป็นสังคม **“อนาธิปไตย”** ในที่สุด

คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๑ ในส่วนที่ว่าด้วย**ความเป็นพลเมืองและหน้าที่ของพลเมือง**ได้พิจารณาว่า การแก้วิกฤตของบ้านเมืองส่วนหนึ่งน่าจะต้องแก้ด้วยการสร้าง**ความเป็นพลเมือง** ให้พลเมือง (citizen) ผู้เป็นพลังของประเทศเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายและปฏิบัติตาม มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีวินัย มีเหตุผล ฟังตนเอง ได้ แสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ละเมิดผู้อื่น ที่สำคัญคือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมอีกทั้งมีจิตสาธารณะที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

พลเมือง (citizen) นั้นมิใช่เป็นผู้ถูกปกครองเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็น ผู้มีบทบาทในการเสนอนโยบายสาธารณะหรือติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ นั่นก็คือพลเมืองที่มีใจแต่เพียงผู้มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่เมื่อการเลือกตั้ง ผ่านพ้นไปแล้ว ผู้เป็นพลเมืองยังต้องติดตามข่าวสารหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐต่อไป

ความเป็นพลเมืองในด้านการเมืองด้านเศรษฐกิจ และสังคมนี้เป็นประเด็นใหม่ที่ไม่เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดในจำนวน ๑๙ ฉบับมาก่อน คงเคยบัญญัติไว้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของชนชาวไทยเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงคุณลักษณะของพลเมืองเลย ครั้งนี้จึงนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการหยิบยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาและบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและหวังว่าจะบังเกิดผลอย่างจริงจัง

ในร่างแรกของรัฐธรรมนูญซึ่งผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญไปแล้วนั้น ได้บรรจุข้อความซึ่งมีทั้งหน้าที่ของพลเมืองและหน้าที่ของรัฐในการสร้างความเป็นพลเมือง ดังนี้

บทที่ว่าด้วยหน้าที่พลเมือง บัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นพลเมือง ต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดีมีวินัย ตระหนักในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคี มีความเพียรและพึ่งตนเอง” นอกจากนี้ ยังให้มีหน้าที่เช่นที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ คือ

๑. ปกป้องและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

๒. ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร รักษาผลประโยชน์ของชาติและปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

๓. *เสียภาษีอากรโดยสุจริต*

๔. ใช้สิทธิทางการเมืองโดยสุจริตและมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม

๕. ช่วยเหลือราชการ ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณชน ช่วยเหลือในการป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รับการศึกษาอบรม ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอโดยสุจริต ปกป้อง พืทักษ์อนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีกรณีไม่พึงประสงค์ที่จะให้พลเมืองกระทำอันจะทำให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่ความรุนแรงในสังคมคือ **“พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ช่วยให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เป็นปฏิบัติหรือใช้ความรุนแรงระหว่างกัน”** ดังที่มีผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่าเป็น hate speech เช่น ที่หลาย ๆ ประเทศได้กำหนดข้อห้ามพลเมืองของเขาไม่ให้แสดงความคิดเห็นที่สื่อไปในทางดูถูก เสียดสีหรือเหยียดหยามทางเพศ เชื้อชาติ สีผิว ความเชื่อในทางศาสนา ตัวอย่างเช่นที่ประเทศแคนาดา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และอิสราเอล เมื่อกระทำการที่เรียกว่าเป็น hate speech ขึ้นมาก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ตามในเรื่องความเป็นพลเมืองนั้น ถ้าบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแต่เพียงอย่างเดียวคงไม่ทำให้ความเป็นพลเมืองบังเกิดขึ้นได้ ฉะนั้น ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้กำหนดให้รัฐ **“มีหน้าที่ต้องปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีค่านิยมประชาธิปไตยตลอดจนจัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง”** ให้จงได้

เพราะฉะนั้นหน่วยงานของรัฐนับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการเรื่อยไปจนถึงกระทรวง ทบวง กรมอื่น ที่มีหน้าที่ในการให้การศึกษอบรมจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องให้มีการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทและทุกกลุ่มอายุ

คำถามที่ว่า ถ้าหน่วยงานของรัฐเหล่านั้นเพิกเฉยหรือทำพ้อเป็นพิธีในการสร้างความเป็นพลเมืองจะมีอะไรเกิดขึ้น คำตอบก็คือ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานตรวจสอบ และปฏิบัติการ อาทิ **“สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ”** และ **“คณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ”** หรือ **“ผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิของประชาชน”** ซึ่งจะตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญรวมทั้งพลเมืองที่พ้อมีอยู่บ้างแล้วจะต้องตรวจสอบและกดดันให้รัฐต้องกระทำหน้าที่ของรัฐในการสร้างพลเมือง (civic education) ให้เกิดขึ้น

คำว่า **“พลเมือง”** (citizen) มีความหมายแตกต่างจากคำว่า **“ราษฎร”** (subject) และ **“ประชาชน”** (people) ทั้งนี้เพราะคำว่า **“พลเมือง”** ประกอบขึ้นจากคำสองคำคือคำว่า **“พละ”** สุนธิกับคำว่า **“เมือง”** หมายถึง กำลังของบ้านเมืองที่รวมตัวกันทำเรื่องดี ๆ เพื่อช่วยให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญ และเป็นเมืองที่ผู้คนมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม เสียสละ และเป็นคนมีเหตุมีผล มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ เป็นต้น

ส่วนคำว่า **“ราษฎร”** (subject) หมายถึง ผู้ที่ยังต้องรอการพึ่งพิงจากบุคคลอื่น เป็นภาระให้กับคนอื่น พฤติกรรมในการแสดงออกของราษฎร จึงแสดงออกในเชิงรับที่ขาดศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาตัวเองและผู้เป็นราษฎรมิชอบของคนที่เสียเปรียบหรือเป็นคนที่ด้อยกว่าอยู่ด้วย

ส่วนคำว่า **“ประชาชน”** (people) มีนัยความหมายว่า เป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครองค่อนข้างที่จะรอรับคำสั่งและทำตามคำสั่งของผู้ปกครอง โดยจะมองหาประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ยึดตัวเองเป็นที่ตั้งแม้จะละเมิดหรือกระทบกับสิทธิของผู้อื่นก็ตาม เชื่อกันว่าการพัฒนาสังคมหนึ่ง ๆ ให้มีคุณภาพ

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ของผู้คนในสังคมจาก **“ราษฎร”** ที่มุ่งรอรับคำสั่งไปสู่ **“ประชาชน”** ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยให้กลายเป็น **“พลเมือง”** ที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตน มีสำนึกในความรับผิดชอบกระตือรือร้นที่จะใช้สิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อให้บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุขกันทั่วหน้า

ต่อไปนี้จะสนใจเพียงการสร้างและพัฒนาแต่เฉพาะกลไกของประชาธิปไตยเหมือนในอดีตไม่ได้แล้ว การที่เราสนใจแต่กลไกของประชาธิปไตย เช่น ต้องสร้างดุลแห่งอำนาจหวังให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ แต่เราไม่สนใจสร้างสังคมประชาธิปไตย เราจึงสร้างประชาธิปไตยไม่สำเร็จเสียที มีการชุมนุมประท้วง มีกบฏ มีการรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่า เพราะสังคมประชาธิปไตยใหญ่กว่าและจะไปควบคุม

นักการเมืองให้อยู่ในร่องในรอย เช่น ในสหรัฐอเมริกาและประเทศที่เจริญแล้วอื่น ๆ ไม่ได้

ที่สหรัฐอเมริกาคนที่ต่างพร้อยแม้แต่เพียงเล็กน้อยจะมาสมัครเป็นประธานาธิบดีหรือจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีไม่ได้ เพราะสังคมไม่ยอมรับไม่ต้องไปเรียกร้องใบเสร็จหรือต้องไปตีความกฎหมายกันให้ยุ่งยากเสียเวลา

ใครก็ตามถ้าสังคมไม่ยอมรับก็มาดำรงตำแหน่งทางการเมืองการบริหารไม่ได้ เช่น คนจะเป็นรัฐมนตรีแต่มีข่าวว่าได้รับเอาคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองมาเป็นคนทำงานบ้าน สังคมก็ไม่ยอมรับ

การทำให้พลเมืองมีความเข้มแข็งจะต้องใช้การศึกษาเข้ามาช่วย

การศึกษาจะต้องเป็นเครื่องมือสร้างบุคลิกของคนไทย

ที่แล้วมาเป็นการศึกษาที่มุ่งทางวิชาการอย่างเดียวซึ่งก็ไม่ได้ผลแถมยังไม่ได้สนใจในการสร้างบุคลิกคนไทยให้เป็นคนไทยที่พึงประสงค์ในระบบประชาธิปไตย ให้เป็นคนมีเหตุผล เคารพกฎหมาย มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร การเห็นคุณค่าของงาน ทำงานเป็น จัดการเป็น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำ

ทั้งหมดนี้เชื่อว่าไม่สามารถทำได้ด้วยการท่องบ่นแบบนกแก้วนกขุนทอง เข้าหูซ้ายทะลุหูขวาแบบเอาค่านิยมมาผูกร้อยใส่ทำนองร้องเป็นเพลง แต่ต้องเรียนรู้จากของจริงและจากการปฏิบัติ

ถ้าเรามุ่งสร้างบุคลิกของคนไทยได้สำเร็จให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ได้ ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

พลังพลเมืองที่เข้มแข็งจะเป็นปัจจัยชี้อนาคตของประเทศ

การปลูกฝังให้คนไทยมีความเป็นพลเมืองนั้นเชื่อว่า ถ้าเจ้าตัวเองก็มีจิตใจที่อยากเป็นพลเมือง ต้องการจะเป็นด้วยคงกระทำได้ไม่ยากนัก ดังคำสอนที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกที่ว่า

***วรมสสตรา ทนตา ปาชาเนีย จ สินธวา กุญชรา จ มหานาคา
อตตทนโต ตโต วรี:*** ซึ่งแปลความได้ว่า อัสตร อาชาไนย สินธพ กุญชร และช้างหลวง ฝึกแล้วล้วนดี แต่คนที่ฝึกตนแล้ว ประเสริฐยิ่งกว่านั้น

องค์กรใหม่ ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป

ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปประเทศไทยซึ่งอยู่ในระหว่างรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับแก้ นั้น กรรมาธิการยกร่างได้กำหนดไว้ให้มีองค์กรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนตามกรอบแนวคิดที่ว่า “สร้างพลเมืองให้เป็นใหญ่” ด้วยการเพิ่มสิทธิในการมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารบ้านเมือง ๑๑ องค์กรด้วยกัน โดยยังมีได้นับรวมถึงองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ ในการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ในหมวด ๒ ว่าด้วยการปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมของภาคที่ ๔ ที่ว่าด้วยการปฏิรูปและสร้าง ความปรองดอง

๑. องค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา ๖๐)

องค์กรตัวแทนผู้บริโภคเป็นหน่วยงานอิสระซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานรัฐในการตรา และบังคับใช้กฎหมาย และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครอง ผู้บริโภครวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอัน เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเสนอแนวทางแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่ผู้บริโภค ได้รับ ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้และทักษะที่จำเป็น ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

๒. สภาตรวจสอบภาคพลเมือง จำนวน ๗๗ จังหวัด (มาตรา ๗๑)

สภาตรวจสอบภาคพลเมืองของแต่ละจังหวัดประกอบด้วย สมาชิก จำนวนไม่เกิน ๕๐ คน มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้น โดยมีที่มาจากผู้แทนสมาชิก พลเมืองทั้งหมดไม่เกินหนึ่งในสี่ ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมไม่เกินหนึ่งในสี่ และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตจังหวัดของตนเองใน

การตรวจสอบการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดนั้น รวมทั้งส่งเสริมให้พลเมืองยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะประเด็น การเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตเที่ยงธรรม การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้จ่ายเงินแผ่นดินของหน่วยงานของรัฐ การละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการกระทำที่ขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือการละเมิดจริยธรรม

๓. สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ (มาตรา ๗๔)

ทำหน้าที่ในการกำกับมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้บริหารระดับสูง กรรมการในองค์กรตรวจสอบในการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ นักการเมืองท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมของประชาชนและผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ และประเมินจริยธรรมของผู้นำการเมืองทุกปี รวมทั้งไต่สวนผู้กระทำการฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรงและส่งเรื่องให้รัฐสภาหรือประชาชนถอดถอน

๔. คณะกรรมการประเมินผลแห่งชาติ (มาตรา ๗๗)

กรรมการคณะนี้มีอำนาจหน้าที่ประเมินผลการวางตน การปฏิบัติงานของพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และแจ้งให้องค์กรดังกล่าวทราบพร้อมประกาศต่อสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกตรวจสอบและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยองค์ประกอบที่มาและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งตรวจการใช้อำนาจรัฐทุกองค์กร เช่น กกต. ปปช. เป็นต้น

๕. คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนโดยระบบคุณธรรม (มาตรา ๒๐๗)

ประกอบด้วย กรรมการจำนวน ๗ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นกลางทางการเมืองอื่น แบ่งเป็นกรรมการที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการ

ข้าราชการพลเมือง จำนวน ๒ คน ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าปลัดกระทรวงและได้พ้นจากราชการ จำนวน ๓ คน ประธานกรรมการจริยธรรมของทุกกระทรวงซึ่งเลือกกันเอง จำนวน ๒ คน มีหน้าที่พิจารณาเสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นสมควรต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงและหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าปลัดกระทรวง หรือย้าย หรือให้พ้นจากตำแหน่งและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๖. สมัชชาพลเมือง (มาตรา ๒๑๕)

พลเมืองอาจรวมตัวกันเป็นสมัชชาพลเมือง ประกอบด้วย สมาชิกที่มาจากองค์กรประกอบหลากหลาย พลเมืองในท้องถิ่นที่มาจากการสมัครใจ อาทิตัวแทนจากองค์กรชุมชน ประชาสังคม เอกชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน โดยสมัชชาพลเมืองจะเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อประชาชน ไม่มีรายได้และเงินเดือนประจำ เพื่อป้องกันการแทรกแซงของนักการเมืองท้องถิ่น โดยสามารถให้ความเห็นในการบริหารงานของผู้ว่าราชการการจังหวัดและองค์กรบริหารท้องถิ่น

๗. ศาลปกครองแผนกคดีวินัยการคลังและการงบประมาณ (มาตรา ๒๔๔)

เป็นแผนกซึ่งจะต้องจัดตั้งขึ้นในศาลปกครองกลางและศาลปกครองสูงสุด ประกอบด้วย องค์คณะตุลาการศาลปกครอง มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยคดีเกี่ยวกับกรณีและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดที่ใช้จ่ายเงินแผ่นดินจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ โดยจำนวนองค์คณะและวิธีพิจารณาของศาลแผนกคดีวินัยการคลังและการงบประมาณให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองกำหนด

๘. คณะกรรมการดำเนินการจัดเลือกตั้ง (กจต.) (มาตรา ๒๖๘)

ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งจากข้าราชการในแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานละ ๑ หน่วยงาน ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ โดยให้ กจต. มีหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

๙. ผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน (มาตรา ๒๗๕)

เป็นการรวบรวมผู้ตรวจการแผ่นดินกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ประกอบด้วย คณะกรรมการ จำนวน ๑๑ คน มีอำนาจหน้าที่พิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน อาทิ เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและกฏต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิของประชาชน

๑๐. สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ (มาตรา ๒๗๙)

สภานี้มีสมาชิกไม่เกิน ๑๒๐ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) จำนวน ๖๐ คน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จำนวน ๓๐ คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ จำนวน ๓๐ คน มีอำนาจหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิรูปโดยการเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปฏิรูปต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ นำแผนและขั้นตอนการออกกฎหมายและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปของสภาปฏิรูปแห่งชาติและแผนงานยุทธศาสตร์การปฏิรูปของทุกภาคส่วน มาบูรณาการ ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูป ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิรูปสอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

๑๑. คณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ

(มาตรา ๒๘๗)

ประกอบด้วย กรรมการไม่เกิน ๑๕ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งไม่เป็นฝักฝ่ายทางการเมืองหรือความขัดแย้ง และผู้ซึ่งเป็นผู้นำความขัดแย้ง มีอำนาจหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหาสาเหตุแห่งความขัดแย้ง ความเสียหายที่เกิดขึ้น และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน และสร้างเครือข่ายในการสร้างความปรองดองในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้มีกระบวนการสร้างความปรองดองเกิดขึ้น

ทั้งนี้ในร่างรัฐธรรมนูญร่างแรก มาตรา ๒๘ ให้บัญญัติไว้ว่า “พลเมืองซึ่งเข้าไปทำหน้าที่ในสมัชชากุณธรรมแห่งชาติ สมัชชาพลเมือง องค์กรตรวจสอบภาคประชาชน และองค์กรอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้บุคคลทำหน้าที่พลเมือง ย่อมปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีเกียรติอย่างเข้มแข็ง โดยปราศจากอคติด้วยความเสียสละและให้ได้รับค่าใช้จ่ายบางประการที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

#####

ประวัติศาสตร์บอกเล่า จากรัฐธรรมนูญฉบับเก่า.... (๓)

การศึกษารัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่ผ่านมาเราสามารถศึกษาความเป็นมาของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ได้จาก คำปรารภ รวมทั้งหลักการและเหตุผลของการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ต่อไปนี้เป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ ถึงฉบับที่ ๑๐

ฉบับที่ ๘ : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑
(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑)

เวลาบังคับใช้ : ๒๐ มิ.ย. ๒๕๑๑ – ๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔

ที่มา : สภาร่างรัฐธรรมนูญกร่างรัฐธรรมนูญ

คำปรารภ : “ศุภมัสต์ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๑๑
พรรษา ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม กปิสมพัตสร เชฎฐมาส
กาฬปักข์ ทสมิตถิ สूरียคตีกาล มิถุนายนมาส วิสติมสุรทิน
พลุหส์บตีวาร โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรรามาชิตติ จักรีนถบดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
ท่ามกลางอุดมสันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์ ทูตานุทูต
ผู้แทนนานาประเทศ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและเสนา
มาตยราชบริพาร เฝ้าเบื้องบาทงกษพรั้งพร้อมกันโดย
อนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า
ตามทีสมเด็จพะบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพะปรมินทร

มหาประชาธิปถ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น เป็นการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งมาจากปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

การปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ ภาวการณ์บ้านเมืองผันแปรไป เป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายคราว เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ตามวิวัฒนาการ ปรากฏว่า ระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของปวงชนชาวไทย เป็นการถาวรมั่นคงตลอดมา ข้อที่จำต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างรัฐสภา กับ คณะรัฐมนตรี และรูปของรัฐบาลเป็นสำคัญ ถ้าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารอยู่ในฐานะที่คานกัน และสมดุลกันตามควรแล้วบ้านเมืองก็จะอยู่ในเสถียรภาพไว้ไม่ได้

คณะปฏิวัติสังเกตเห็นว่า มีความอลเวงไม่สงบเรียบร้อย บ้านเมืองอาจประสบอันตรายได้อย่างมาก ถ้าจะให้การปกครองประเทศเป็นไปโดยเรียบร้อย และจะให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญเป็นการมั่นคงถาวรโดยแท้แล้ว จะต้องสร้างรากฐานของระบบนั้น โดยพัฒนาการศึกษาและการเศรษฐกิจของชาติตามแผนและโครงการที่แน่นอน กับทั้งจัดให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม จึงได้ทำการปฏิวัติ

เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และคณะปฏิวัติได้ประกาศ
ให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕

การที่จะให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมนั้น หัวหน้า
คณะปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า สมควรจัดให้มี
สภาร่างรัฐธรรมนูญและมีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
เพื่อใช้ไปพลางก่อน ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย เมื่อ
วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒ จึงได้มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้ธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภา
ร่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดสร้างขึ้น

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญโดย
ละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาความคิดเห็น
จากประชาชน มีหน้าที่รวบรวมพิจารณาความคิดเห็นของ
ประชาชน คณะกรรมการระเบียบวาระ มีหน้าที่ค้นคว้า
และรวบรวมหลักสาระสำคัญอันควรพิจารณา และ
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ
และในการนี้ เฉพาะหลักการสำคัญให้ถือตามมติของสภา

ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญและ
คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาควบทั้งรัฐธรรมนูญ
ที่มีมาแล้วในประเทศไทย กับทั้งบทรัฐธรรมนูญของนานา
ประเทศประกอบด้วย แต่ความมุ่งหมายโดยเฉพาะ ก็คือ
จะบัญญัติบทรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับความต้องการ
ของประเทศชาติ เพื่อให้ตั้งอยู่ในเสถียรภาพและความเจริญ
ก้าวหน้าสืบไป

สภาร่างรัฐธรรมนูญลงมติกำหนดหลักสาระสำคัญเป็น
การทั่วไปว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และได้กำหนดหลักสาระสำคัญ

ในเรื่องอื่น ๆ อาทิ เรื่องรูปรัฐสภา และเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ ให้รัฐสภามีสองสภา สภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง อีกสภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง รัฐสภา มีอำนาจในทางนิติบัญญัติและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ได้ด้วยวิธีการตั้งกระทู้ถามรัฐบาล เปิดอภิปรายทั่วไป โดยไม่ลงมติ หรือเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

เมื่อรัฐสภา มีอำนาจในทางนิติบัญญัติ และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าวแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า เพื่อดูแลแห่งอำนาจอันจะยังระบอบรัฐธรรมนูญให้ตั้งอยู่ในเสถียรภาพ สมควรที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะแยกจากกันให้มากยิ่งขึ้น จึงได้ลงมติในหลักการสำคัญว่า นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอื่นซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจะเป็นสมาชิกแห่งรัฐสภาในขณะเดียวกันมิได้

คณะกรรมการธิการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ยกร่างรัฐธรรมนูญตามหลักการสำคัญซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติไว้ และได้เสนอเพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเป็นสามวาระ ในวาระที่ ๑ ได้รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ในวาระที่ ๒ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นกับคำแปรญัตติ ภายใต้บังคับแห่งหลักการสำคัญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว เริ่มต้นด้วยชื่อรัฐธรรมนูญ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา ในวาระที่ ๓ ได้ลงมติให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา

สภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรแล้ว ลงมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้า

ทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
ให้ประกาศใช้ต่อไป

ครั้นเมื่อได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายแล้ว ได้ทรงพระราชวินิจฉัยโดยตลอด และทรง
พระราชดำริเห็นพ้องต้องตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
ในฐานะรัฐสภาแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้
ให้ใช้แทนธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ซึ่งได้ตราไว้
ณ วันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ นั้น ตั้งแต่นั้น
วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอให้ปวงชนชาวไทยร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุน ส่งเสริม
และรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ ให้เป็น
หลักสถิตสถาพร ขอให้ราษฎรใช้สิทธิของตนให้เป็นผลตาม
ระบอบประชาธิปไตย ขอให้รัฐสภากับรัฐบาลปฏิบัติหน้าที่
ตามบทแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยเจตจำนงตรงกันในอนาคตที่จะ
จรรโลงประเทศชาติให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า จรรโลง
ประชาชนให้เกษมสุขสวัสดิ์ จรรโลงวิถีรัฐ-ธรรมนูญให้
สมบูรณ์ด้วยเสถียรภาพ トラบเท่านี้รัตนตรากาล สมดังพระ
บรมราชปณิธานทุกประการ เทอญ”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ :

นายทวี บุณยเกตุ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

รูปแบบสภา : มีสองสภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทน
สมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้ง (จำนวนสามในสี่ของ
สมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร) สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร มาจากการเลือกตั้ง (สัดส่วน ๑ : ๑๐๐,๐๐๐ คน)

ประธานรัฐสภา : พันเอก นายวรการบัญชา

(๒๒ ก.ค. ๒๕๑๑ - ๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)

- ฉบับที่ ๙** : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕
(ประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕
มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘)
- เวลาบังคับใช้** : ๑๕ ธ.ค. ๒๕๑๕ – ๗ ต.ค. ๒๕๑๗
- ที่มา** : คณะปฏิวัติภายใต้การนำของ จอมพล ถนอม กิตติขจร
นำเอาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช
๒๕๐๒ มาแก้ไขปรับปรุงใหม่แล้วประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ
ฉบับชั่วคราว
- คำปรารภ** : “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ประกาศว่า
โดยที่คณะปฏิวัติ ซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็น
หัวหน้า ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็น
ผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และหัวหน้า
คณะปฏิบัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติ
ได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๑๑ เสีย นั้น ก็โดยปรารถนาจะแก้ไข
สถานการณ์ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ สถาปนา
พระมหากษัตริย์ และประชาชน ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุข
โดยเร็ว และกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพ
ของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน
แต่การแก้ไขสถานการณ์ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุข รวมทั้ง
การกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสม จะต้องใช้เวลา

ตามความจำเป็นแก่เหตุการณ์และในระหว่างดำเนินการ
ดังกล่าว สมควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และการป้องกันประเทศใช้
ไปพลางก่อน เพื่อให้การเป็นไปตามที่หัวหน้าคณะปฏิวัติ
นำความกราบบังคมทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นธรรมนูญ
การปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้นำขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวาย”

รูปแบบสภา : มีสภาเดียว คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
มาจากการเลือกตั้ง ๒๙๙ คน

ประธานรัฐสภา : ๑. พลตรี ศิริ ศิริโยธิน
(๑๘ ธ.ค. ๒๕๑๕ – ๑๑ ธ.ค. ๒๕๑๖)
๒. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
(๒๙ ธ.ค. ๒๕๑๖ – ๗ ต.ค. ๒๕๑๗)
๓. นายประกาศน์ อวยชัย
(๑๗ ต.ค. ๒๕๑๗ – ๒๕ ม.ค. ๒๕๑๘)

- ฉบับที่ ๑๐** : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗
(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗
มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘)
- เวลาบังคับใช้** : ๑๕ ต.ค. ๒๕๑๗ – ๗ ต.ค. ๒๕๑๘
- ที่มา** : คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกร่างเสนอสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติพิจารณาและให้ความเห็นชอบ
- คำปรารภ** : “ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๑๗
พรรษาปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม พยัคฆสมพัตสร อัสสยุ
ขมาส กภาพักษ์ ฉัฐฐมีติถี สุริยคติกาล ตุลาคมมาส สัตตม
สุรทิน จันทรवार โดยกาลบริเวท
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช
บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำความกราบบังคมทูล
ว่า ตามที่สมเด็จพระบรมปิตุลลธิราช พระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาประชาธิปไตย พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๕๑๕ นั้น เป็นการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ขึ้นในประเทศไทยเป็นเบื้องต้น ด้วยพระราชประณิธานอัน
แน่วแนในอันที่จะพระราชทานพระราชอำนาจในการ
ปกครองแผ่นดินให้แก่ประชาชนชาวไทยทั้งหมด มิใช่แก่บุคคล
คณะใดหรือฝ่ายใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขแห่งประเทศและทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย
อันเป็นของปวงชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นับแต่วาระนั้นมาเป็นเวลาสี่สิบปีเศษ เหตุการณ์บ้านเมืองได้ผันแปรไปเป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือประกาศใช้รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่หลายครั้งหลายครา และในบางครั้งก็จำเป็นต้องใช้ธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราวเพื่อรอเวลาที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เสร็จ ทำให้การบริหารประเทศในขณะนั้นมิได้เป็นไปตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตยตามควร อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาล่วงมาประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มีความรู้และความคิดอ่านทางการเมืองดีขึ้น จึงมีความตื่นตัวและปรารถนาที่จะมีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศด้วยตนเองขึ้นเป็นลำดับ ทั้งประชาชนก็มีความไม่พึงพอใจในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ด้วย จึงในวันที่ ๑๓ และ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้มีการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชน และหนังสือพิมพ์ได้มีส่วนสำคัญในการแสดงประชามติอันแรงกล้าในเรื่องนี้ และในการแสดงประชามติครั้งนั้น ได้มีผู้คนเสียชีวิตและเลือดเนื้อไปเป็นจำนวนมิใช่น้อย และนับว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญ อันเป็นผลทำให้คณะรัฐบาลในยุคนั้นจำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง และมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลใหม่ขึ้นแทน

เพื่ออนุวัตตามความปรารถนาของมหาชนในครั้งนั้น คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อร่างเสร็จ คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วก็ได้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด

กระหม่อมแต่งตั้งขึ้นจากสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญขึ้น คณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการคณะนี้พิจารณาแล้ว ก็ได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งก็ดี คณะรัฐมนตรีเองก็ดี คณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ดี สภานิติบัญญัติแห่งชาติเองก็ดี ได้สดับตรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตลอดมา เพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนารมณ์สมดังความปรารถนาของประชาชน

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แสดงออกให้ปรากฏซึ่งประณิธานร่วมกันของปวงชนชาวไทยว่า จักรักษาไว้ซึ่งเอกราชแห่งชาติไทยในทุกทาง จักคุ้มครองศาสนาทุกศาสนาให้สถาพร จักเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมิ่งขวัญของประเทศชาติ จักยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จักตรากฎหมายขึ้นใช้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม จักใช้มาตรการทั้งปวงในอันที่จะขจัดความเหลื่อมล้ำในฐานของบุคคลทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมให้ลดน้อยลงเป็นลำดับ จักร่วมกันบำบัดทุกข์บำรุงสุขและจักพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของราษฎรโดยทั่วหน้าและอย่างเสมอภาค และจักธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม เพื่อให้ราษฎรได้รับความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

อนึ่ง สถานิติบัญญัติแห่งชาติมีความเห็นว่า การที่จะปกครองประเทศให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อประชาชนทั้งมวลมีความเชื่อมั่นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นระบอบการปกครองที่ดีและเหมาะสมสำหรับประเทศเราในอันที่จะยังให้เกิดความผาสุกแก่ปวงชนโดยทั่วกัน เพราะเหตุนี้ปวงชนจึงต้องร่วมกันมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองประเทศ โดยเคารพต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้อย่างเคร่งครัด และต้องพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขอันร่วมกัน ทั้งเมื่อถึงวาระจำเป็น จักต้องพร้อมที่จะอุทิศแม้ชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยนี้

เมื่อสถานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบแล้ว ได้มีมติเห็นชอบและได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยร่างรัฐธรรมนูญโดยถ้อยถ้วนทั่วกระบวนการแล้ว ทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามคำแนะนำและยินยอมของสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ นั้น ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจสมัครสมานเป็นเอกฉันท์
 ในอันที่จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้
 เพื่อดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยของ
 ปวงชนชาวไทยในรัฐสีมาอาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุก
 สิริสวัสดิ์ที่พัฒนาช่วยมั่งคั่งคอบเนกศุภผลเกียรติยศสถาพร
 แก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราช
 ประสงค์จงทุกประการ”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ :

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ประธานสภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติ

รูปแบบสภา : มีสองสภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร
 สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ๑๐๐ คน
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง (สัดส่วน ๑ :
 ๑๕๐,๐๐๐ คน)

ประธานรัฐสภา : ๑. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์

(๗ ก.พ. ๒๕๑๘ – ๑๒ ม.ค. ๒๕๑๙)

๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

(๑๙ เม.ย. ๒๕๑๙ – ๖ ต.ค. ๒๕๑๙)

รัฐธรรมนูญของเรา

ผู้มีส่วนในการสร้างสรรค์เพลง เพื่อสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปมอแบ่นซีดีแก่นายภานิจ สุขสมจิตร รองประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย อมรสุดา กาญจนภิ (ลูกสาวครูสุนทรียา ณ เวียงกาญจน์ หรือนายเกียรติพงษ์ กาญจนภิ ศิลปินแห่งชาติ ผู้ขับร้องเพลงนายสุวิชา (อัย) อินทรนุกูลกิจ)

ภาพเวทีประชาชนหาทางออก “สานพลังประชาชนเพื่อปฏิรูปประเทศไทย” โดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าและสภาปฏิรูปแห่งชาติ ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ โรงแรม แอบาสเตอร์ ณ จังหวัดชลบุรี

ประธานกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญและคณะ เดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง โดยในการเดินทางนี้ได้มีการประชุมร่วมกับที่เกี่ยวข้องการเมือง ซึ่งได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนแบบผสมในระหว่างวันที่ ๑๕ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ ประเทศเยอรมนี

**คณะอนุกรรมการสื่อสารกับสังคม
ในคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนุญ**

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายมีชัย วีระไวทยะ	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายคำณูณ สิทธิสมาน	
๔. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	
๕. พลโท นาวัน ดำริกาญจน์	
๖. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	
๗. นายวสันต์ ภัยหลีกส์	
๘. นายสมศักดิ์ มุกดาวรรณกร	
๙. นายโอม ศิวะดิษฐ์	
๑๐. นางสาวเพชรภรณ์ เจริญนิพนธ์วานิช	
๑๑. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	
๑๒. นางสาวประภาพรรณ ภูวเจนสถิต	
๑๓. นางศิริกุล เลากัยกุล	
๑๔. นายวรวิทย์ เครือแก้ว	
๑๕. นางสาวนิตยา รัตนสาชล	
๑๖. นายศิริวัฒน์ วงศ์จารุกร	
๑๗. นายธนพัชร์ นาควัชระ	เลขานุการอนุกรรมการ

มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ดำเนินการสื่อสารกับสังคมให้เกิดความเข้าใจอันดี ในการยกย่อง
รัฐธรรมนุญ
๒. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนุญมอบหมาย

“...ที่แล้่วมาเป็นการศึกษาที่มุ่งทางวิชาการอย่างเดียวซึ่งก็ไม่ได้ผล แถมยังไม่ได้สนใจในการสร้างบุคลิกคนไทยให้เป็นคนไทยที่พึงประสงค์ในระบบประชาธิปไตย ให้เป็นคนมีเหตุผล เคารพกฎหมาย มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียรเห็นคุณค่าของงานทำงานเป็นจัดการเป็น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำ”